

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol v právnej veci žalobcu : **S.**, zastúpený JUDr. I. R., advokátkou v P., proti žalovaným : **1/ M. H.**, bývajúcí v Ž., **2/ A. V.**, bývajúcí v K., **3/ M. R.**, bývajúcí v T., všetci zastúpení Advokátskou kanceláriou JUDr. M., **o určenie neplatnosti zmluvy**, vedenej na Okresnom súde Čadca pod sp.zn. 4 C 489/2001, o dovolaní žalovaných 1/ až 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 24. mája 2011 sp.zn. 5 Co 45/2011

t a k t o :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Žiline z 24. mája 2011 sp.zn. 5 Co 45/2011 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Čadca rozsudkom (v poradí prvým) z 2. marca 2007 č.k. 4 C 489/2001-367 zamietol žalobu žalobcu, ktorou sa domáhal určenia neplatnosti zmluvy – hospodárska zmluva X. z 15.1.1991 uzatvorená medzi O. a V., ako aj, že kúpna zmluva V. z 28.5.1996 uzatvorená medzi V. a kupujúcimi M. H., A. V. a M. R., je neplatná. V odôvodnení prvostupňový súd uviedol, že hospodársku zmluvu považuje za platnú, nakoľko boli splnené všetky zákonomobligatórne podmienky, pričom žalobca nepredložil žiaden dôkaz, ktorý by preukazoval, že bol potrebný súhlas nadriadeného orgánu, resp. také skutočnosti, ktoré by oprávňovali dospieť k záveru, že predmetná sporná zmluva X. zo dňa 15. januára 1991 medzi uvedenými subjektmi bola neplatná. Čo sa týka neplatnosti kúpnej zmluvy V. z 28.5.1996 uzatvorenej medzi predávajúcim V. a kupujúcimi M. H., A. V. a M. R., v tejto časti taktiež návrh zamietol, keďže absentuje naliehavý právny záujem, keď nebola určená súdom za neplatnú hospodárska zmluva X. zo dňa 15.1.1991.

Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Žiline uznesením z 9. septembra 2008 č.k. 5 Co 352/2007-412 zrušil rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V odôvodnení uviedol, že zo strany prvostupňového súdu došlo k závažnému procesnému pochybeniu. Podľa výpisu z obchodného registra odd. Dr vložka č. V. v čase od 5.12.1990 do 7.6.1995. Nástupníckym právnym subjektom bola V. od 8.6.1995 do 7.8.2001. V. ako právnická osoba existovala od 8.8.2001 do 20.4.2002. Na základe ukončenia likvidácie schválenej záverečnej správy o priebehu likvidácie s návrhom na rozdelenie likvidačného zostatku, účtovnej uzávierky a predloženého súhlasu správcu dane s výmazom sa družstvo z obchodného registra dňa 26.4.2002 vymazalo. Z uvedeného je zrejmé, že prvostupňový súd sa dopustil procesného pochybenia, keďže v celom priebehu konania ako aj pri rozhodovaní vo veci samej konal s neexistujúcim subjektom.

Okresný súd Čadca rozsudkom (v poradí druhým) z 11. novembra 2010 č.k. 4 C 489/2001-527 určil, že hospodárska zmluva X. z 15.1.1991 uzatvorená medzi O. a V. je neplatná. Určil taktiež, že kúpna zmluva V. z 28.5.1996 uzatvorená medzi V. a kupujúcimi M. H., A. V. a M. R., je neplatná. Uložil žalovaným 1/ až 3/ nahradiť žalobcovi trovy konania ako aj trovy štátu. V odôvodnení prvostupňový súd uviedol, že v danom prípade ide o neplatnosť právneho úkonu, ktorá je spôsobená právnym úkonom uskutočneným v rozpore s právnymi normami účinnými v čase, keď k uzatvoreniu takýchto právnych úkonov došlo. Zmluva bola uzatvorená dňa 15.1.1991 Okresným výborom, komunistickej strany, za ktorú konal vtedajší štatutárny zástupca M. R., ktorá naplnila rozpor s viacerými právnymi predpismi. V prvom rade išlo o konanie v rozpore s ústavným zákonom č. 496/1990 Zb., vládnym nariadením č. 212/1990 a rovnako v rozpore so zákonným opatrením predsedníctva federálneho zhromaždenia č. 177/1990 Zb., keď na takýto prevod nehnuteľností patriacich politickej strane a to K. a vymenovaných politických strán citovaných právnych predpisov bol potrebný súhlas nielen Federálneho ministerstva financií ale aj príslušných orgánov, ústredných orgánov politickej strany. Teda takéto konanie bolo v rozpore s právnymi predpismi a v zmysle § 39 Občianskeho zákonníka takýto právny úkon je absolútne neplatný, keď v podstate bola naplnená aj ďalšia možnosť vyslovenia absolútnej neplatnosti právneho úkonu, tzn. že sa uvedený právny úkon okrem rozporu s právnymi normami priečil aj dobrým mravom. Za takejto dôkaznej situácie nepovažoval za potrebné zaoberať sa ďalšími námietkami zo strany žalobcu ohľadne ocenenia predmetnej nehnuteľnosti, ktoré nebolo v súlade s vtedy platnými právnymi predpismi. Pokiaľ súd považuje za absolútne neplatnú zmluvu X. z 15.1.1991, tak je následný právny úkon, ktorým boli predmetné nehnuteľnosti prevedené ďalšou zmluvou z roku 1996 medzi právnym

nástupcom spoločnosti V. na fyzické osoby, t.j. žalovaných 1/ až 3/, nemôže ísť o platný právny úkon, pretože predávajúci nemohol na iného previesť viac práv a povinností, ako sám má vo vzťahu k sporným nehnuteľnostiam, preto aj nasledujúca kúpna zmluva medzi V. a kupujúcimi – žalovanými, je neplatná.

Na odvolanie žalovaných 1/ až 3/ Krajský súd v Žiline rozsudkom z 24. mája 2011 č.k. 5 Co 45/2011-546 rozsudok okresného súdu v časti výroku, ktorým určil, že hospodárska zmluva X. z 15.1.1991 uzatvorená medzi O. a V. je neplatná a určil, že kúpna zmluva V. z 28.5.1996 uzatvorená medzi V. a kupujúcimi M. H., A. V. a M. R. je neplatná, potvrdil. Rozsudok okresného súdu v časti výroku o náhrade trov konania zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Odvolací súd uviedol, že prvostupňový súd dospel k správnym skutkovým aj právnym záverom, s ktorými sa v plnom rozsahu stotožňuje. Jednak, že je absolútne neplatná zmluva č. X. zo dňa 15.1.1991 ako aj následný právny úkon, ktorého predmetom boli nehnuteľnosti prevedené ďalšou zmluvou v roku 1996 medzi právnym nástupcom spoločnosti V. na žalovaných 1/ až 3/. Poukázal na ustanovenie § 21 ods. 1 Hospodárskeho zákonníka platného v čase uzatvorenia prvej zmluvy, ďalej na ustanovenie § 1 ods. 2 Obchodného zákonníka a § 39 Občianskeho zákonníka. Poukázal na skutočnosť, že pri všetkých právnych úkonoch, ktoré boli uskutočňované, boli účastníkmi žalovaní 1/ až 3/ ako zástupcovia právnických osôb. Uvedená skutočnosť vyvolala pochybnosti o tom, že napadnuté zmluvy boli uskutočňované v súlade s dobrými mravmi. V konaní nebola preukázaná dobromyseľnosť ohľadne tvrdenia vydržania vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam zo strany žalovaných. Stotožnil sa s námietkami žalovaných, že prvostupňový súd nárok právne posudzoval podľa ústavného zákona č. 496/1990 Zb. a nariadenia vlády č. 212/1990, ktoré právne predpisy v čase rozhodovania boli už neplatné.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/ až 3/, ktorého prípustnosť odôvodnili ustanovením § 237 písm.f/ O.s.p., teda že sa im postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Namietali, že rozsudky nižších súdov sú vecne a právne nesprávne. Odňatie možnosti konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm.f/ O.s.p. videli v tom, že predmetná vec nebola prejednaná v dvojinstančnom konaní. Poukázali na to, že z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu vyplýva, že sa stotožňuje s názorom prvostupňového súdu, pokiaľ ide o zamietnutie žalobného návrhu, avšak z iných právnych dôvodov. Odvolací súd svojím postupom porušil právo žalovaných na spravodlivý proces,

pretože tým, že svoje rozhodnutie nečakane založil na iných právnych záveroch, než súd prvého stupňa, im odňal právo namietať správnosť jeho právneho názoru na inštančne vyššom súde. Až z rozhodnutia odvolacieho súdu sa dozvedeli, že tento vyvodil iný právny záver zo skutočností prvostupňovým súdom nehodnotených. Odvolací súd v odôvodnení ďalej uvádza, že nepripúšťa dovolanie, pretože otázku zásadného právneho významu vyriešil odvolací súd ako aj súd prvého stupňa. Z tejto argumentácie odvolacieho súdu je zrejmé, že v tomto konaní sa riešila otázka zásadného právneho významu spočívajúca v tom, že platnosť hospodárskej zmluvy č. X. zo dňa 15.1.1991 sa mala podľa prechodných a záverečných ustanovení zákona č. 109/1964 Zb. Hospodárskeho zákonníka v znení platnom ku dňu jeho uzavretia posudzovať ako relatívne neplatná a nie podľa ustanovení § 37 Občianskeho zákonníka, resp. § 39 Občianskeho zákonníka ako absolútne neplatný právny úkon. Vo výroku rozsudku odvolacieho súdu nie je uvedené, že dovolanie nepripúšťa ale iba v jeho odôvodnení, pričom absentuje akékoľvek zdôvodnenie vysvetľujúce, prečo na dané právne vzťahy boli aplikované ustanovenia Občianskeho zákonníka a nie Hospodárskeho zákonníka platného v čase uzavretia hospodárskej zmluvy č. X. zo dňa 19.1.1991. Takéto odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu neobstojí, naopak právny záver a vyhodnotenie dôkazov odvolacím súdom je nesprávne a v rozpore s platným právnym poriadkom. Namietali taktiež nepreskúmateľnosť predmetného rozhodnutia. Ďalej uviedli, že dovolacími dôvodmi, pre ktoré podávajú toto dovolanie okrem odňatia možnosti konať pred súdom, je aj iná vada konania, ktorá mala za následok nesprávne právne rozhodnutie vo veci a taktiež nesprávne právne posúdenie veci. Navrhli, aby dovolací súd zrušil oba rozsudky nižších súdov alebo zmenil tak, že žalobu žalobcu zamietla a zaviazal žalobcu na náhradu trov konania.

Žalobca vo svojom vyjadrení navrhol dovolanie žalovaných odmietnuť a priznať mu trovy dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a konanie, ktoré mu predchádzalo podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že je včas podané k tomu oprávnenou osobou, že je prípustné a že sa jedná o dovolanie opodstatnene podané.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V zmysle ustanovenia § 237 O.s.p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak bolo postihnuté niektorou z procesných väd vymenovaných pod písmenami a/ až g/ tohto ustanovenia. Prípustnosť dovolania nie je však daná už tým, že dovolateľ takúto vadu konania tvrdí, ale až zistením, že konanie je takouto vadou skutočne postihnuté.

Vzhľadom na námietky dovolateľov a tiež s prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., dovolací súd kládol dôraz na skúmanie tej vady, ktorej existenciu dovolatelia v dovolaní tvrdili (§ 237 písm.f/ O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 237 písm.f/ O.s.p. je dovolanie prípustné, ak bola účastníkovi odňatá možnosť konať pred súdom.

Dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania podľa § 237 písm.f/ O.s.p., je vadný postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odňala možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva, ktoré sú mu priznané za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv a oprávnených záujmov. O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm.f/ O.s.p. významná ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva.

Dovolací súd dospel k záveru, že v posudzovanej veci práve o takýto prípad ide, t.j. že konanie odvolacieho súdu a jeho rozhodnutie je postihnuté vadou podľa citovaného zákonného ustanovenia.

V prejednávanej veci súd prvého stupňa dospel k záveru, že zmluva, ktorá bola uzavretá dňa 15.1.1991 Okresným výborom komunistickej strany, za ktorú konal vtedajší štatutárny zástupca M. R. naplnila rozpor s viacerými právnymi predpismi a to jednak ústavným zákonom č. 496/1990 Zb., vládnym nariadením č. 212/1990 Zb. a zákonným opatrením Predsedníctva federálneho zhromaždenia č. 177/1990 Zb., konanie štatutárneho zástupcu bolo v rozpore s právnymi predpismi a v zmysle § 39 takýto právny úkon je absolútne neplatný, keď takýto úkon sa priečil aj dobrým mravom, preto považoval hospodársku zmluvu X. z 15.1.1991 ako aj kúpnu zmluvu V. z 28.5.1996 za neplatné.

Odvolací súd založil svoj potvrdzujúci rozsudok v porovnaní so súdom prvého stupňa na právnom názore odlišnom od právneho názoru súdu prvého stupňa, keď vychádzal z toho,

že na daný prípad treba vzťahovať Hospodársky zákonník planý v čase uzatvorenia prvej zmluvy – ustanovenie § 21 ods. 1 veta prvá, ďalej § 1 ods. 2 Obchodného zákonníka a ustanovenie § 39 Občianskeho zákonníka s tým, že ustanovenia ústavného zákona č. 496/1990 Zb., nariadenia vlády č. 212/1990 Zb. v čase rozhodovania už boli neplatné a teda nebolo možné odôvodniť predmetné rozhodnutie ustanoveniami neplatného právneho predpisu. Dospel k záveru, že pri všetkých úkonoch, ktoré boli uskutočňované, boli účastníkmi žalovaní 1/ až 3/ ako zástupcovia právnických osôb. Uvedená skutočnosť vyvodzovala pochybnosti o tom, že napadnuté zmluvy boli uskutočňované v súlade s dobrými mravmi. Poukázal na to, že absolútna neplatnosť právnych úkonov je nepremlčateľná. Nadobudnutie vlastníckeho práva k predmetným nehnuteľnostiam na základe jej vydržania s poukazom na vyššie uvedené nie je možné, keď nebola preukázaná dobromyseľnosť.

Dovolací súd je toho názoru, že toto konanie odvolacieho súdu, z ktorého vzišlo dovolaním napadnuté rozhodnutie, neprebehlo podľa zásad spravodlivého procesu.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinnosti a na úctu k právam iných osôb.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť o veci konať. Ak osoba (právnická alebo fyzická) splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej musí umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z toho postavenia vyplývajú (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. augusta 2001 sp.zn. II. ÚS 14/2001 a z 13. novembra 2002 sp.zn. II. ÚS 133/2002).

Právo na súdnu ochranu, okrem Ústavy Slovenskej republiky (čl. 46 ods. 1), Listiny základných práv a slobôd (čl. 36 ods.1) a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (čl. 6 ods. 1) zabezpečujú a vykonávajú aj jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (napr. § 41 O.s.p., § 123 O.s.p., § 115 O.s.p. a pod.). Obsahom práva

na súdnu ochranu v rámci spravodlivého procesu je i právo účastníka, aby sa jeho vec ak to zákon pripúšťa, prejedнала v dvojinštančnom konaní.

Podľa dovolacieho súdu odvolací súd svojím vyššie uvedeným postupom porušil právo žalovaných na spravodlivý proces, pretože tým, že svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, v skutočnosti odňal žalovaným právo namietat' správnosť jeho právneho názoru na inštančne vyššom súde. K novým právnym záverom odvolacieho súdu sa žalovaní nemali možnosť vyjadriť, prípadne predložiť nové dôkazy, ktoré z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvého stupňa, sa nejavili významné. Ak odvolací súd dospel k iným právnym záverom pri posúdení zisteného skutkového stavu súdom prvého stupňa, mal správne rozhodnutie prvostupňového súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Požiadavke dôsledného rešpektovania ústavného princípu dvojinštančnosti občianskeho súdneho konania odvolací súd mohol učiniť zadost' iba kasačným rozhodnutím. Tým, že odvolací súd tak nepostupoval, znemožnil žalovaným realizáciu ich procesných práv, lebo im odoprel možnosť prieskumu správnosti nových, prípadne z pohľadu súdu prvého stupňa dosiaľ bezvýznamných, avšak z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom rozhodujúcich skutkových zistení. Svojím postupom teda žalovaným odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm.f/ O.s.p. Táto vada je tak závažnou procesnou vadou, že rozhodnutie vydané v takomto konaní, nemôže byť považované za správne. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozsudok odvolacieho súdu podľa ustanovenia § 243b ods. 1 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. marca 2012

JUDr. Jozef Kolcun, v.r.

predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová